

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“, научна специалност „Теория и история на културата“, обявен от ИБЦТ при БАН в ДВ № 25/20.03.2018 г.

Приветствам решението на Института по балканистика с Център по тракология при Българската академия на науките да разшири изследователските полета на своята дейност чрез обявяване на конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ с научна специалност „Теория и история на културата“. Единствен кандидат по конкурса е Маргарита Любенова Серафимова, доктор на науките по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата). Г-жа Серафимова е член на колектива на Института по балканистика с Център по тракология от 2013 г., където защитава и дисертацията си за присъждане на научната степен „доктор на науките“ през 2016 г. В този смисъл нейният изследователски профил и професионален опит отговарят на изискванията към кандидатите.

Познавам в детайли научната и преподавателската кариера на Маргарита Серафимова. След завършване на висшето си образование тя преподава български език и литература в Националното музикално училище „Любомир Пипков“ в София (1990-1994) и 9-та Френска езикова гимназия „Алфонс дьо Ламартин (1994-1995). В периода 1996-2005 г. кандидатката е асистент по български език и преподава на чуждестранни студенти в Национална спортна академия „Васил Левски“. Следва работа като главен експерт в дирекция „Международно сътрудничество“ на Министерство на образованието и науката. От 2006 до 2012 г. кандидатката е лектор по български език в Департамент по славянски езици на университета „Блез Паскал“ в Клермон-Феран, Франция. Паралелно на тази дейност и след издържан конкурс през 1994 г. досега Серафимова е била хоноруван асистент по антична и западноевропейска литература в СУ „Св. Климент Охридски“, с изключение на годините, прекарани като преподавател в чужбина. Тя е била хоноруван асистент по антична и западноевропейска литература и в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. През годините Серафимова чете във Факултета по славянски филологии на СУ спецкурсове по разнообразни проблеми на различните европейски литератури, културологията, литературната теория („Литературни образи на града“, „Литературна география на XVIII век“,

„Пространството в литературния текст“). По време на преподавателската си дейност във Франция кандидатката чете и поредица лекционни курсове за спецификата на българската култура в балкански и славянски контекст не само пред студенти слависти, но и изучаващи други хуманитарни специалности („Културна история на България“, „Познание за славянския свят“). Въз основа на тези факти може да бъде изведено заключението, че преподавателският опит на кандидатката е разнообразен, свързан с изучаването и пропагандирането както на българския език, така и на българската култура. Особено трябва да се подчертаят уменията ѝ да работи със студенти в мултикултурна среда. Това би ѝ било изключително полезно за евентуално научно ръководство на докторанти в бъдеще. Преподавателският и изследователският ѝ опит върху проблемите на западноевропейската литература в училищна и университетска среда намират реализация в издаденото през 2002 г. учебно помагало за средните училища („Ренесанс. Литературни анализи за 10. клас“. София, Кръгзор, 2002; 102 с.), което се ползва с успех и е многократно преиздавано.

Маргарита Серафимова е утвърден изследовател в областта на теорията на литературата, история на западноевропейските литератури и култури, на историята и поетиката на българската култура. Тя е автор на две монографии, едно учебно пособие, а в списъка на публикациите, представени за участие в конкурса фигурират 23 заглавия и 13 доклада на научни форуми за периода 2005-2017 г. Смяе да твърдя, че предложените заглавия не отразяват напълно нейната активност като автор. Същото може да се каже и за справката за цитиранията, които са значително повече. Двете монографии „Писмото и романът“ (Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 2001) и „Пространството в литературата (Ролята на местата и конструирането на смисъла)“ (Велико Търново, Фабер, 2018, 412 печатни с.) са създадени въз основа на защитените от Серафимова дисертации за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ - „Епистоларният роман на Френското просвещение в историческата поетика на писмото“, създадена под научното ръководство на проф. дфн Симеон Хаджикосев (2000 г.), и „Пространството и наративният текст. Ролята на местата в конструирането на смисъла“ - дисертация за присъждане на научната степен „доктор на науките“ (ИБЦТ- БАН – 2016 г.). Мнението си за безспорните достойнства на втората имах възможност да изкажа като член на научното жури. Ще повторя само един от изводите си: Маргарита Серафимова успява да превърне във впечатляващо предимство на своето изследване положението си на български литературовед като използва максимално средищността на нашата култура между Изтока и Запада. Ако

много от цитираните в труда наблюдения са съсредоточени върху своя културен ареал и игнорират написаното в други изследователски традиции, то тя съчетава подходите на западното литературознание и хуманитаристика като цяло с класическите идеи на руското и източноевропейското научно търсене.

Логично е голяма част от публикациите на Серафимова да са свързани с тези два нейни големи труда, макар че далеч не всички са включени в текстовете на дисертациите. За мене обаче подчертан интерес представляват статиите на кандидатката, написани и публикувани през последните няколко години, които очертават тялото на бъдеща монография на тема „литература, живопис, приложни изкуства“. Това са статиите „Да видиш или да не видиш: Реторика на погледа в картината и в текста“ (2014), „Lieu et genre dans trois textes tableaux d’Edgar Poe“, « Écrire “les mémoires des choses“ : tissus et couleurs dans les intérieurs littéraires des frères Goncourt » (2017), „Съдържанието на формите: изкуство и фракталност“ (2018), « La saison des neiges » (2018), докладът „Колоритът на текста: цветове които говорят, думи които рисуват“ (2017), чието публикуване предстои. Демонстрираният подход в тази група статии е интердисциплинарен, съчетаващ филологическото вглеждане в думите с общия контекст на културата и актуалния в съвременността концепт на визуалността, играта на стереотипи, инерция и новаторство. Обект на изследване са текстове от писатели, принадлежащи към различни култури. Освен български и френски, които без съмнение, са предпочитани от изследователката, това са и произведения от английски, турски, исландски автори.

Трябва да бъде отбелязани усилията на кандидатката да пропагандира българската литература и култура в чужбина, където тя е слабо или съвсем непозната. В тази връзка трябва да спомена статиите й „L’Ailleurs comme révélation : la France dans les poèmes d’Elissaveta Bagriana“ (2013) и « Itinéraires européens dans la géographie littéraire bulgare : Sofia – Paris » (2017). Сред публикациите на Серафимова трябва да бъдат изтъкнати и тези, които интерпретират въпроси на литературната теория и историята на западноевропейските литератури: „Пътуването като наративна матрица“ (2008), „В златния век на античната словесност: топика и топография“ (2017), „Маргиналия. Литературата в градината на познанието“ (2017), „За ползата от безполезното [знание]. Ерудиция и фикция“ (2017). В тези свои статии авторката подхожда към проблематиката от актуалните позиции на съвременната хуманитаристика като отчита преди всичко културния фон, културните процеси, в лоното на които се появяват специфичните черти на литературните текстове.

Серафимова е изкушена и от превода на научна литература. В неин превод излиза книгата на швейцарския изследовател Вили Пасини „Храната и любовта“, ЛИК, 2001 г. (Willy Pasini, *Nourriture et amour*, Éd. Payot, 1994). Бих се радвала, ако тези нейни усилия бъдат възобновени.

Маргарита Серафимова е задълбочен и интелигентен изследовател. Тя съчетава високата си професионална компетентност и начетеност с умението си за оригинално мислене, интуитивност, любопитство, способност да открие типологично общото или пък различното в анализирания от нея текстове, процеси и явления. Показателно е, че голяма част от нейните трудове, написани на жив и майсторски овладян френски език са публикувани в издания, редактирани от водещи световни учени, каквито са Ален Монтандон и Евелин Ендерлейн например, излезли в престижни френски издателства, известни с изключително високите си научни стандарти.

Като бивш заместник-председател и председател на Българското дружество за проучване на XVIII век бих искала да отбележа приносния характер на статиите и докладите, публикувани от Серафимова в подготвените от организацията издания или представени на годишните ѝ конференции, а също и големия интерес, с който те бяха посрещнати. Културата на Просвещението с нейната диалогичност остава един от предпочитаните сюжети на научните търсения на кандидатката, който намира израз в интердисциплинарния научен проект към ИБЦТ, в който участваме съвместно и в сътрудничество с други колеги, на тема „Между традицията и модерността: Интердисциплинарни диалози в изучаването на Балканите“ (ръководител на проекта проф. дин Рая Заимова).

В заключение бих искала да обърна внимание на едно много важно качество на Маргарита Серафимова. Нейният път в науката не е никак лесен и стои някак извън обичайните кариерни израствания на българските учени. Дълги години по стечение на обстоятелствата тя преподава (добросъвестно и успешно) дисциплини, които не са съвсем в областта на научните ѝ интереси, или пък преподава това, в което е силата ѝ като изследовател, като хоноруван преподавател. Даже в момента, почти две години след защитата на дисертацията ѝ за присъждане на научната степен „доктор на науките“, тя изпълнява задълженията на редактор на списанието “*Etudes balkaniques*”, за което получава благодарности и похвали. В същото време длъжността ѝ е доста под нивото на нейната действителна квалификация и компетентност. Много малко са хората, които при подобни обстоятелства биха съхранили своя хъс за научни занимания, биха полагали непрекъснати и последователни усилия за професионалното

си развитие и научно израстване, така както талантливо и упорито го прави Серафимова. Би било жалко и неоправдано способностите и потенциала на такъв изградил се учен, какъвто е кандидатката по конкурса, да не бъдат използвани пълноценно от институцията, в която тя работи.

Всичко казано ми дава основания за положителен вот по процедурата и убедено да препоръчам на Научния съвет на Института по балканистика с Център по тракология да избере доктора на науките Маргарита Любенова Серафимова на академичната длъжност „доцент“ по направление 3. 1. Социология, антропология и науки за Културата (Теория и история на културата).

София, 22. 06. 2018 г.

Проф. д-р Ангелина Вачева